

Geef ze de ruimte!

Speelruimteplan Leidschendam-Voorburg
DISnummer 2004/26536

Inhoudsopgave	Pagina
Inleiding	
Aanleiding	3
Probleemstelling	3
Doelstelling	4
Dynamische aanpak	4
Speelinclusief denken	5
Leeswijzer	5
1. Het kader	
1.1 Voorwaarden	6
1.2 Taakverdeling	6
1.3 Wettelijk kader	7
1.4 Gemeentelijk beleid	7
2. Inventarisatie huidige speelruimte	
2.1 Niveau-indeling	8
2.2 Wijkindeling	9
3. Visie op speelruimte	
3.1 Criteria voor bespeelbaarheid	9
3.2 Informele speelruimte	9
3.3 Formele speelruimte	10
3.4 Gemeentelijke normen bespeelbaarheid	10
3.4.1 Algemene normen	11
3.4.2 Normen informele speelruimte	11
3.4.3 Normen formele speelruimte	12
3.5 Leidschendamse Speeltuinen Vereniging (LSV)	12
3.6 Kinderboerderijen en dierenweides	13
4. De wens waarmaken	
4.1 Duurzaam en flexibel	13
4.2 Graffiti en ander vandalisme	14
4.3 Duurzame speelvelden	14
4.4 Controlelijst informele bespeelbaarheid	14
4.5 Richtlijnen voor afhandeling verzoeken	15

5. Prioriteiten	15
6. Financiële en planmatige uitvoering	16
7. Indicatoren succesvol speelruimtebeleid	16
8. Communicatie	16
9. Conclusie	17

Inleiding

Voor u ligt het *speelruimtebeleidsplan 2005 – 2015*. Daarnaast is er nog een *speelruimte-uitvoeringsplan 2005 – 2015* in ontwikkeling. Met de uitvoering van het speelruimteplan houden we de stad levendig voor onze jeugd. In deze nota kunt u lezen waarom speelruimte noodzakelijk is en hoe we er zorg voor kunnen dragen dat er voldoende speelruimte beschikbaar is. In het uitvoeringsplan kunt u lezen welke financiële consequenties het speelruimteplan precies met zich meebrengt en hoe de uitvoering gepland wordt.

Aanleiding

Speelruimtevoorzieningen spreken duidelijk tot de verbeelding voor de bewoners van Leidschendam-Voorburg. Zij willen het beste voor hun kinderen. Ook de kinderen zelf worden mondiger en eisen een plek voor zichzelf op. Er komen regelmatig mondelinge en schriftelijke verzoeken binnen voor verbetering, uitbreiding of aanleg van een speelvoorziening. Deze verzoeken zijn aangehouden in afwachting van het geharmoniseerde speelruimteplan.

Tot op heden bestaat er per woonkern een speelruimteplan. Uitgangspunt van het oude beleid is voornamelijk het voldoen aan de veiligheidseisen die de rijksoverheid sinds 1997 hanteert. De plannen zijn verouderd, de inventarisatie van de totaal aanwezige speelruimte is onvolledig en de kosten van onderhoud en vervanging van speeltoestellen zijn niet realistisch in beeld gebracht. Harmonisatie van het beleid is daarom mede de aanleiding tot het opzetten van het speelruimteplan zoals dit nu voor u ligt.

De tweede aanleiding vormt het actieprogramma van het college waarin het voornemen staat om tijdens de huidige collegeperiode een visie en een praktisch uitvoerbaar beleid te ontwikkelen op speelruimte in de gemeente.

Probleemstelling

Bij de uitvoering van de 'oude' speelruimteplannen ondervinden de medewerkers een aantal praktische problemen:

- Er is te weinig budget voor de vervanging van speeltoestellen. In het verleden is er geen budget op basis van afschrijving apart gezet. Het gevolg is dat wanneer toestellen aan vervanging toe zijn, dit vaak niet kan omdat er geen geld voor gereserveerd is.
- Er is voor het onderhoud en de vervanging van asfalt en andere verhardingen (en dit is de ondergrond van diverse speelterreinen) in de meeste gevallen geen budget gereserveerd. Ook hier geldt dat wanneer ondergronden aan vervanging toe zijn, dit vaak niet kan omdat er geen geld is.
- Voor de fusie was het in Voorburg gebruikelijk om een hekwerk te plaatsen rondom een grotere speelplaats, in Leidschendam was dit niet het geval. Dit beleid moet gelijkgetrokken worden.
- Er is in beide woonkernen veel overlast van hondenpoep die de speelruimte verpest.
- Het is tot op heden vrijwel niet mogelijk om op korte termijn verzoeken van kinderen en bewoners uit te voeren.

Doelstelling

Speelruimte blijft voor kinderen niet beperkt tot een speeltuin. Kinderen maken van alles hun speelruimte: de straat en parkeerplaats, de bosjes en bomen (in het park), de waterkanten. Dit is de informele speelruimte. Daarnaast staat de speelruimte die wordt ingericht met speeltoestellen en/of sportfaciliteiten. Dat is de formele speelruimte.

Spelen is geen luxe, maar een noodzaak: kinderen moeten spelen om zich geestelijk en motorisch te kunnen ontwikkelen en uiten. Daarnaast leidt de aanwezigheid van speelruimte tot een leefbare samenleving. Het is een ontmoetingplek voor kinderen, jongeren en hun ouders. Zo ontstaat er sociale samenhang. Ook wordt door de aanwezigheid van passende speelruimte de kans op overlast minder.

De doelstelling van het speelruimteplan is dan als volgt:

het waarborgen van goede en voldoende formele en informele speelmogelijkheden voor de jeugd in de openbare ruimte. Daarbij moet het accent liggen op twee zaken:

- de ontwikkeling van nieuwe en verbetering van de bestaande informele speelruimte;
- het verminderen van de hoeveelheid formele speelruimte, zodat de resterende formele speelruimte kwalitatief op een hoger niveau kan worden gebracht.

Dynamische aanpak

De basis van het geharmoniseerde speelruimteplan is de toetsing van de huidige situatie aan een aantal normen zoals niveau, actieradius en oppervlakte. Er ontstaat dan een beeld van hoe de gemeente qua informele en formele speelruimte ingericht zou 'moeten' worden. Dit beeld is zo realistisch mogelijk uitgewerkt. Het speelruimteplan werkt naar de gewenste situatie toe op een dynamische manier:

- door in te spelen op de buurt/wijk. De bespeelbaarheid van de wijk wordt bepaald.
- door zoveel mogelijk in te spelen op de bevolkingssamenstelling in een wijk en op wijzigingen hierin. Vraag en aanbod worden beter op elkaar afgestemd.
- door aanvragen sneller af te handelen. Dit is mogelijk met de in het plan aangegeven normen en de ontwikkelde toetsingslijsten (respectievelijk bijlage V, VI en VII). Aan de bewoners kan duidelijk worden gemaakt op welke criteria er is getoetst en waarom een bepaalde keuze is gemaakt, kortom waarom hun aanvraag is toegekend dan wel afgewezen.
- door de bewoners en gebruikers inspraakmogelijkheden te geven bij de (her)inrichting van de speelplaats in hun buurt.
- door de mogelijkheid open te laten om bijzondere initiatieven vanuit de bewoners op individuele basis uit te voeren. Er is een apart dynamisch budget van € 50.000,00 per jaar gecreëerd om dergelijke plannen te kunnen realiseren, zelfs wanneer deze plannen niet passen binnen het speelruimteplan.

Speelinclusief denken

Met het speelruimteplan willen we een aanzet geven tot speelinclusief denken binnen de gemeente. Bij de ontwikkeling van beleidsplannen en bij de ontwikkeling van nieuwbouw zou het waarborgen van een goede bespeelbaarheid van een wijk één van de uitgangspunten moeten zijn. Vaak is namelijk in een later stadium goed afgestemde speelruimte niet goed meer te realiseren. Er is bijvoorbeeld zo gebouwd dat er geen bruikbare ruimte is voor kinderen of jongeren om te spelen en/of elkaar te ontmoeten, zonder dat dit overlast geeft voor de omwonenden. Een gemiste kans, want juist in een buurt met goede informele speelruimte zijn minder formele speelvoorzieningen nodig. En juist het onderhouden van en investeren in de formele speelvoorzieningen kost de gemeente veel geld. In het feit dat kinderen en jongeren op veel informele plekken een speel- of ontmoetingsplaats ontdekken ligt de oplossing voor goede en betaalbare speelruimte.

Leeswijzer

Het speelruimtebeleidsplan is als volgt opgezet. In de eerste paragraaf worden de voorwaarden van een goed speelruimtebeleid besproken. Vervolgens wordt dit beleidsplan in een kader geplaatst van wettelijk en gemeentelijk beleid. De tweede paragraaf bespreekt de inventarisatie van de speelruimte in de huidige situatie. Daarna geven we een overzicht van de normen waaraan formele en informele speelruimte zou moeten voldoen. Alle geïnventariseerde speelruimte is getoetst aan deze normen en als gevolg daarvan ontstaat een beeld van de gewenste speelruimte. Dit wordt weergegeven in paragraaf 4. In paragraaf 5 worden de prioriteiten besproken die het beleid ons inziens zou moeten volgen. In paragraaf 6 vindt u een korte toelichting op de financiële en planmatige kant van het speelruimteplan. In paragraaf 7 wordt een aantal indicatoren genoemd waarmee achteraf gemeten kan worden of het beleid succesvol is (geweest). In paragraaf 8 vindt u informatie over de communicatie en in paragraaf 9 de conclusies.

De financiële en planmatige informatie komt uitgebreid aan de orde in het uitvoeringsplan. Er is gekozen voor splitsing van het speelruimteplan in twee delen, een beleids- en een uitvoeringsdeel. Reden hiervoor is een praktische: het beleidsdeel is de basis die voor lange tijd kan worden vastgesteld. Voor het uitvoeringsdeel kan tussentijds een aanpassing noodzakelijk zijn naar aanleiding van ontwikkelingen binnen de gemeente of naar aanleiding van evaluaties van het speelruimtebeleid.

In dit speelruimtebeleidsplan vindt u ook een aantal bijlagen:

- I: kaart met de huidige speelruimtesituatie
- II: kaart met de gewenste speelruimtesituatie
- III: kaart met het uitvoeringsplan voor de locaties die openbaar toegankelijk (kunnen) zijn
- IV: landelijke normen bespeelbaarheid
- V: gemeentelijke normen bespeelbaarheid
- VI: toetsingslijst verzoeken aanleg nieuwe speellocatie
- VII: toetsingslijst verzoeken opwaardering bestaande speellocatie
- VIII: prijslijst van veel gebruikte en gevraagde speeltoestellen
- IX: bevolkingssamenstelling volgens de wijkindeling van CBS

1. Het kader

1.1 Voorwaarden

Speelruimtebeleid staat niet op zichzelf. Het welslagen van het Speelruimteplan is afhankelijk van een aantal voorwaarden.

Ten eerste is het uitgangspunt van al het gemeentelijke beleid een tolerante samenleving. Samenleven doe je met elkaar, het is geven en nemen. Volwassenen moeten zich verplaatsen in de wensen van kinderen en jongeren, en andersom. Het draait om tolerantie.

Ten tweede is de gemeente niet van plan de verantwoordelijkheid van ouders weg te nemen. De gemeente biedt speelruimte en garandeert het onderhoud van speelruimte, maar ouders blijven verantwoordelijk voor de veiligheid van hun kinderen in de aangeboden speelruimte. Het is nooit mogelijk in de gemeente bijvoorbeeld alles te omheinen zodat een kind niet in een sloot kan vallen of een weg op kan lopen. Het blijft een kwestie van gezond verstand en in het geval van de kleinsten, een kwestie van toezicht.

Ten derde is een goede samenwerking met derden noodzakelijk. Speelruimte verkrijgen is in sommige dichtbebouwde wijken alleen mogelijk door gebruik te maken van schoolpleinen en sportvoorzieningen. Scholen en sportverenigingen zijn echter vaak sceptisch, zij willen geen extra kosten aan onderhoud en reparatie na eventuele vernielingen die zijn aangericht. Hierover kunnen afspraken worden gemaakt. Het blijft ook belangrijk om te letten op het aspect sociale controle: wanneer een schoolplein omsloten is door schoolgebouwen en niet grenst aan de openbare ruimte, leent dat schoolplein zich niet voor gebruik als 'buitenschoolse' speelplek.

Ten vierde vindt het speelruimtebeleid plaats binnen een wettelijk kader. Ook dient het plan aan te sluiten op ander gemeentelijk beleid. Dit komt aan de orde in de volgende paragraaf.

Ten vijfde is een duidelijke taakverdeling noodzakelijk. Er moet vastgelegd worden welke gemeentelijke afdeling voor welke zaken verantwoordelijk is.

1.2 Taakverdeling

De taakverdeling bij de uitvoering van het speelruimteplan luidt als volgt:

- | | |
|---------------------------------------|--|
| - afdeling Welzijn | speelruimtebeleid maken en actualiseren, toetsing en afhandeling van aanvragen |
| - afdeling Wijkbeheer | regulier onderhoud, inspecties, waarbij het grootste deel aan derden wordt uitbesteed |
| - afdeling Inrichting Openbare Ruimte | voorbereiding van aanleg en renovaties, toezicht op aanleg en renovaties, adviseren en ondersteunen overige afdelingen |
| - afdeling Beheer Openbare Ruimte | beheer van de speelruimte, adviseren overige afdelingen |
| - afdeling Ruimte, Wonen, Milieu | overige afdelingen adviseren over ruimtelijke aspecten |

Hierbij zijn 2 opmerkingen van belang:

1. Bij de toetsing van de aanvragen zal de afdeling Welzijn genoodzaakt zijn advies in te winnen bij de afdelingen IOR, BOR en RWM.
2. Voor het toezicht op aanleg en renovaties is in de praktijk tot op heden weinig capaciteit. Een term die in dit verband gebruikt wordt, is 'VAT-uren', uren die nodig zijn voor

voorbereiding, advies en toezicht. De bedoeling is dat in een krediet de post VAT-uren wordt opgenomen. De afdeling kan dan bepalen of deze uren intern kunnen worden uitgevoerd of dat er eventueel werk moet worden uitbesteed.

1.3 Wettelijk kader

Er bestaat geen wet die gemeentes verplicht om speelvoorzieningen aan te leggen. Kinderen kunnen wel rechten ontlenuen aan artikel 31 van het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind. Daarin staat dat elk kind het recht heeft om te spelen.

In 1997 is het Besluit veiligheid attractie- en speeltoestellen in werking getreden. Kort gezegd komt het erop neer dat de producenten en leveranciers van speeltoestellen moeten voldoen aan wettelijk vastgestelde veiligheids- en constructie-eisen. De eigenaren moeten er op letten dat zij bij de aanschaf goedgekeurde speeltoestellen plaatsen. De beheerders moeten er voor zorgdragen dat de speeltoestellen veilig zijn. Hiertoe wordt een logboek bijgehouden over de staat en frequentie van het onderhoud. De Voedsel en Waren Autoriteit kan speeltoestellen afkeuren en boetes opleggen als de eigenaar en/of beheerder de toestellen niet goed onderhoudt heeft of wanneer de toestellen niet aan de veiligheidseisen voldoen. De gemeente kan aansprakelijk worden gesteld als na een ongeluk blijkt dat een speelvoorziening niet veilig was. Logischerwijs is beheer en onderhoud sinds het rijksbesluit van 1997 een aandachtspunt in het gemeentebestuur. Er is jaarlijks een budget vrijgemaakt, maar momenteel voldoet nog niet alle formele speelruimte, met name de ondergronden, aan de veiligheidseisen van het Attractiebesluit. Qua vervanging van toestellen en aanpassing van ondergronden dient er daarom de komende jaren een inhaalslag plaats te vinden.

1.4 Gemeentelijk beleid

Sinds 2000 zijn er in Leidschendam plannen voor actualisering van het bestaande speelruimteplan. De ontwikkeling van een nieuw speelruimteplan is vertraagd door de fusie. De kern Voorburg moest ook in het plan betrokken worden. Na de fusie is gewerkt aan het Beheer Kwaliteitsplan (BKP). Dit is pas eind 2004 afgerond en omvat alles met betrekking tot beheer en onderhoud van gemeentelijke voorzieningen en straatmeubilair, met uitzondering van speelruimte. Wat betreft speelruimte is er binnen het BKP budget gereserveerd voor het dagelijks onderhoud van speelvoorzieningen. Alle overige kosten met betrekking tot speelruimte worden met het speelruimteplan meegenomen.

Er zijn drie nota's en een verordening waarop het speelruimteplan aansluit: de startnotitie jeugdbestuur, de nota sportvisie, het Handhavingsbestuursplan en de Algemene Plaatselijke Verordening 2003.

In de startnotitie Jeugdbestuur wordt het belang van jeugdparticipatie benadrukt. Dit is ook een van de punten die het speelruimtebestuur dynamisch maken. In dit verband zijn de Jongeren Ontmoetingsplekken (JOP's) een goed voorbeeld. Wanneer de jongeren geen inspraak hebben in het kiezen van de locatie en de soort JOP, is er een grote kans dat ze de JOP uiteindelijk niet gebruiken.

Er is een duidelijke aansluiting mogelijk met het sportbeleid zoals dat de gemeente voor ogen staat. In de nota sportvisie van februari 2004 wordt opgeroepen om ruimte te delen zonder dat men elkaars belangen uit het oog verliest. Een speelvoorziening is meestal tegelijkertijd een sportvoorziening. Een trapveldje, een basketbalterrein, een ´ramp` om te skaten, allemaal voorbeelden van sportief spel. Uit brieven van jongeren die binnen komen blijkt ook dat bij hen veel behoefte is aan sportieve speelvoorzieningen zoals een skate ´ramp` of een trapveld.

Momenteel wordt de kwaliteit van de speelruimte aangetast door hondenpoep. In de Algemene Plaatselijke Verordening Leidschendam-Voorburg 2003 is een aantal regels opgenomen waaraan hondeneigenaars zich dienen te houden. Hondenbezitters in onze gemeente zijn verplicht de poep op te ruimen. Honden moeten aan de lijn met uitzondering van speciaal aangewezen losloopgebieden. Toch bestaat er veel overlast van hondenpoep, getuige de hoeveelheid klachten die hierover binnen komt. De vervuiling heeft een negatieve invloed op de bespeelbaarheid van een wijk. Voornamelijk de informele speelruimte wordt vervuild.

In het Handhavingsbeleidsplan wordt geen prioriteit gegeven aan de handhaving van de regels voor hondenbezitters. Gekozen is voor een wijkgerichte benadering waarbij een wijk zelf kan aangeven hoe het hondenpoepprobleem aangepakt kan worden. Het is wel zo dat bij een opvallend groot aantal klachten in een bepaalde wijk, dit gebied speerpunt wordt: voor een bepaalde periode zal er dan intensief gehandhaafd worden.

In het speelruimteuitvoeringsplan zal per speellocatie aangegeven worden of er extra maatregelen nodig zijn om vervuiling door hondenpoep tegen te gaan. De kosten hiervan zullen dan inzichtelijk worden. In het speelruimtebudget wordt geen rekening gehouden met de kosten van deze extra maatregelen, omdat het maatwerk betreft. De kosten hiervan zullen uit het reguliere budget ten behoeve van de aanschaf van straatmeubilair moeten worden bekostigd.

Zoals al eerder vermeld is het in voormalig Voorburg beleid om hekwerk te plaatsen om de grotere speelplekken. Het voorstel is, gezien de harmonisatie, om hekken niet standaard te plaatsen. Het gaat om maatwerk en niet om uniformiteit. In sommige gevallen kan er wel voor gekozen worden, bijvoorbeeld ter verbetering van de veiligheid.

2. Inventarisatie huidige speelruimte

2.1 Niveau-indeling

Een eerste blik op de plattegrond (bijlage I) maakt meteen duidelijk dat er in Leidschendam betere speelmogelijkheden zijn dan in een groot deel van Voorburg. Het gaat daarbij om formele én informele speelmogelijkheden. In Voorburg is de bebouwing vooral in de oudere buurten dichter, wat weinig ruimte geeft om alsnog de bespeelbaarheid te vergroten. Pluspunt van Voorburg is wel de groenstrook van de oudelandgoedparken.

Op de kaarten, bijlagen I, II en III staat de formele speelruimte ingedeeld naar straat-, buurt- en wijkniveau. We onderscheiden nog een niveau, namelijk gemeente-niveau. Met de realisatie van een aantal projecten dat nu in ontwikkeling is, wordt gestreefd naar meer van dergelijke

voorzieningen. Bijvoorbeeld het Sijtwendepark zou een multifunctionele speel- en sportvoorziening (waaronder een skateterrein) krijgen, speciaal ook gericht op de 12+ jeugd.

2.2 Wijkindeling

Het speelruimteplan volgt de wijkindeling. Op de plattegronden (bijlagen I, II en III) staat nog een specifiekere indeling weergegeven: een onderverdeling volgens de natuurlijke barrières die kinderen ondervinden op weg naar hun speelplek. Wanneer er een drukke weg ligt, gaan kinderen niet naar de speelruimte aan de overkant, ook al ligt die speelruimte theoretisch gezien in hun wijk. Zo is nog een aantal barrières te onderscheiden zoals watergangen en spoorwegen. Om inzicht te krijgen in welke speelruimte welke groep mensen bediend, zijn we dus meer gebaat bij een kaart die de geografische barrières in beeld brengt. Bij oudere jeugd speelt daarbij nog mee een buurtgevoel, 'onze' groep versus 'hun' groep. Dit is een reden om geen gebruik te maken van bijvoorbeeld de skatebaan in de naastgelegen buurt. Dit groepsgevoel blijft ook vaak binnen de geografische barrières.

Door de deelgebieden "op te tellen" ontstaat uiteindelijk weer het totaalbeeld van één wijk. De deelgebieden komen globaal overeen met de indeling van CBS ten aanzien van de bevolkingssamenstelling. Uiteindelijk zou CBS de gegevens van de bevolkingssamenstelling per wijk moeten kunnen leveren, maar dit is praktisch gezien nu nog niet mogelijk.

Nog opgemerkt moet worden dat op de plattegronden de barrières staan aangegeven voor verschillende leeftijdsgroepen. Kleine kinderen ervaren tenslotte andere hindernissen op weg naar hun speelplek dan oudere kinderen.

3. Visie op speelruimte

3.1 Criteria voor bespeelbaarheid

Het NUSO, de Landelijke Organisatie voor Speeltuinwerk en Jeugdrecreatie, hanteert de norm dat 3% van de bebouwde omgeving gereserveerd zou moeten worden voor speelruimte. Maar wat precies is de bebouwde omgeving? Daarover kunnen de meningen verschillen. Er zijn landelijke normeringsoverzichten opgesteld, een willekeurig voorbeeld hiervan is te zien in bijlage IV. Dit is een schema uit het speelruimteplan van de gemeente Hillegom, zoals dat wordt gebruikt door het OBB Ingenieursbureau. De toepassing in onze gemeente van een dergelijk schema is qua fysieke ruimte en qua financiën niet haalbaar. Daarom zijn er gemeentelijke normen ontwikkeld. Die normen komen in paragraaf 3.4 uitgebreid aan de orde, maar eerst is het belangrijk om de termen informele en formele speelruimte verder toe te lichten. Deze termen zijn namelijk uitgangspunt van de indeling van de gemeentelijke normen.

3.2 Informele speelruimte

Kinderen zijn creatief en kunnen hun hele omgeving als speelruimte omtoveren. Van een helling kun je skaten, in bosjes kun je een hut bouwen, onder een brug kun je je verstoppen, op trottoirtegels kun je krijten, hinkelen en knikkeren. We spreken van spelaanleidingen. Dat betekent dat de gemeente door middel van de keus in spelaanleidingen het speelgedrag van kinderen kan

beïnvloeden, bijvoorbeeld door grote stoeptegels te gebruiken in plaats van klinkertjes. Slim en multifunctioneel ruimtegebruik kan dus leiden tot een grotere bespeelbaarheid van een wijk. Voorwaarden zijn wel dat de informele speelruimte uitdagend, veilig, schoon en duurzaam moet zijn. Bij aanleg en onderhoud van en bij de handhaving in informele speelgebieden kan hiermee rekening worden gehouden.

Spelaanleidingen zijn ook vaak bron van conflict. Buurtbewoners zijn bezorgd om hun geparkeerde auto's wanneer kinderen voetballen. Spontane hangplekken kunnen veel ergernissen opleveren vanwege de geluids- en zwerfvuiloverlast. Hierbij komt de mogelijkheid tot de aanleg van formele speelruimte om de hoek kijken waarmee de gemeente bepaalde ontwikkelingen kan manipuleren.

3.3 Formele speelruimte

Ruimte die specifiek voor (oudere) kinderen is ingericht, bijvoorbeeld met speeltoestellen, wordt formele speelruimte genoemd. We onderscheiden zoals gezegd 4 niveau's: straat-, buurt-, wijk- en gemeenteniveau. Deze niveau's zijn gekoppeld aan de maximale afstand die kinderen vanaf hun huis moeten overbruggen om er te komen.

Formele speelruimte is een optie wanneer de informele speelruimte tekort schiet of tot overlast leidt. Een ideale formele speelplek is volgens ons multifunctioneel, uitdagend, veilig, schoon, goed bereikbaar, duurzaam en betaalbaar. Er staan een bank en een afvalbak en er is goede verlichting. Zonodig is een hek aangebracht in verband met de verkeersveiligheid of als afscheiding met een waterpartij. Een ideale speelplek houdt rekening met de wensen van de buurtbewoners. Hierover meer in de communicatieparagraaf.

Met het aanleggen en onderhouden van speelruimte heeft de gemeente een mogelijkheid om de bespeelbaarheid en dus ook de leefbaarheid in een wijk te vergroten. Er wordt een ontmoetingsplaats gecreëerd voor kinderen, jongeren en ouders. Dit versterkt het sociale netwerk. De keus van de locatie kan worden ingegeven door verzoeken vanuit bewoners, een invulling van het begrip burgerparticipatie. Anderzijds kan de gemeente zelf een locatie kiezen om bepaalde ontwikkelingen te beïnvloeden zoals het bestrijden van overlast. Belangrijk in dit verband is om nog even terug te komen op een van de voorwaarden: samenwerking met scholen en sportverenigingen. Juist in buurten waar ruimte schaars is, moet speelruimte gecreëerd worden op schoolpleinen en sportlocaties van verenigingen (zie ook paragraaf 1.1).

3.4 Gemeentelijke normen bespeelbaarheid

Zoals gezegd is een eigen normenlijst opgesteld op basis van de landelijke normen en de, binnen de gemeente aanwezige, praktijkervaring met het speelruimtebeleid van voor de fusie. Er is rekening gehouden met hoe de verschillende leeftijdsgroepen spelen, aan de hand van factoren zoals niveau, actieradius en oppervlakte. De lijst is te vinden in bijlage V. Elke (deel)wijk is getoetst aan de criteria op de lijst en zo is elke (deel)wijk beoordeeld op speelwaarde. De gemeentelijke normen zijn opgesteld voor drie leeftijdscategorieën:

- 0 tot 6 jaar;
- 6 tot 12 jaar;

- 12 tot 18 jaar.

De leeftijd van 18 jaar is een flexibele grens, een uitloop naar boven is mogelijk. In de startnotitie Jeugdbeleid ligt de grens bijvoorbeeld bij 21 jaar. Voor gehandicapte kinderen is geen aparte categorie opgesteld. Het streven is om speelruimtevoorzieningen indien mogelijk ook toegankelijk te maken voor gehandicapten.

In de volgende paragrafen worden de normen verder toegelicht.

3.4.1 Algemene normen

Algemene factoren voor het bepalen van de speelkwaliteit zijn:

- bereik en verzorgingsgebied: de actieradius van kleine kinderen is ca. 100 meter rondom de woning, voor de oudere jeugd meestal tot 2000 meter;
- gebied en ruimte: de leeftijdsgroep tot 12 jaar speelt op straat- en buurniveau, de oudere jeugd op wijk- en gemeenteniveau;
- ontwikkeling en speltype: bij kleine kinderen gaat het om ontwikkeling van de grove motoriek. Kinderen van 6 tot 12 ontwikkelen creativiteit en groepsbesef. De oudste jeugd wil ontmoeten, keuzes maken en krachten meten;
- verkeer: streven naar verkeersveilige spelsituaties;
- schoon: dus geen hondenpoep, afval en onkruid;
- mate van overlast: er moet een minimale afstand tot de woningen aangehouden worden.

3.4.2 Normen informele speelruimte

Er worden voorwaarden gesteld aan de verschillende informele speelplekken. Per speelplek wordt hier een globale toelichting gegeven, een gedetailleerde toelichting per leeftijdsgroep kunt u nalezen in bijlage V:

- Tuin en balkon zijn alleen geschikt voor de kleinere kinderen en dan alleen nog wanneer bijvoorbeeld de tuin een bepaalde minimale afmeting heeft.
- Straten moeten het liefst breed zijn met ruime hoeken en met beschutte en zonnige plekjes. Straten moeten voor de middelste leeftijdscategorie spelaanleidingen hebben zoals paaltjes, hekken en hoogteverschillen.
- Groen, dus grasvelden, bomen en struiken, kan een omgeving spannend maken. Crossen met de fiets, hutten bouwen. Groene ruimte is voor elke leeftijdsgroep aantrekkelijk.
- Een grasveld wordt vaak een trapveld (zonder voorzieningen). Hoe ouder de spelers hoe groter het veld moet zijn. Goede drainage is een must.
- Schoolspeelplaatsen en sportcomplexen dienen zoveel mogelijk openbaar te worden en blijven, zeker op locaties met een speelruimtetekort. Zonodig kunnen extra maatregelen worden genomen om overlast te voorkomen. Noot hierbij is wel dat sociale controle mogelijk moet zijn, niet elke locatie is geschikt als openbare speelplek.
- Oevers en water zijn bespeelbaar wanneer de oever minimaal 1 meter breed is.

3.4.3 Normen formele speelruimte

Er zijn richtlijnen voor de indeling van formele speelruimte in:

- een kleine speelplek (straatniveau) is geschikt voor de jongsten met maximaal 2 kleine speeltoestellen en een bankje;
- een middelgrote speelplek (buurniveau) heeft ongeveer 2 kleine en 2 grote speeltoestellen waarbij het accent ligt op een doelgroep tot 12 jaar;
- een grote speelplek (wijkniveau) heeft ongeveer 2 kleine en 3 grote speeltoestellen. Ook hier ligt het accent op een doelgroep tot 12 jaar;
- met een zeer grote speelplek (gemeenteniveau) moeten alle leeftijden worden bediend. Deze speelplek omvat ongeveer 2 kleine en 4 grote speeltoestellen.

Aan deze indeling zijn ook oppervlaktematen verbonden, zie hiervoor de bijlage V.

Daarnaast wordt voor een aantal formele voorzieningen specifieke criteria aangehouden:

- zandbak, alleen aan te leggen in stapelbouwgebieden of op speciale locaties;
- trapveld met (mini)doelen;
- trapveld met uitgebreide voorzieningen zoals een speelkooi, ballenvangers, kunstgras, eventueel gecombineerd met een JOP;
- multifunctioneel (skate)terrein voor oudere jeugd waarbij kernwoorden zijn JOP, centraal, zichtbaar vanaf de weg, bij voorkeur 40 meter van bebouwing, stallingmogelijkheden voor fietsen en brommers;
- bij een JOP gelden vrijwel dezelfde kernwoorden met als aanvulling dat een JOP bij voorkeur eenvoudig te verplaatsen moet zijn.

De gemeentelijke normenlijst geeft tot slot nog normen voor een speeltuinvereniging, een dierenwei en een kinderboerderij. In de volgende paragrafen volgt een toelichting op deze bijzondere attracties.

3.5 Leidschendamse Speeltuin Vereniging (LSV)

De LSV neemt een bijzondere plek in binnen de aanwezige speelruimte. De speeltuin aan de Rozenlaan 16 in Leidschendam bedient een grote doelgroep. Op topdagen komen er wel 1000 bezoekers. De speeltuin heeft een vaste kern betrokkenen, die ook veel bijdragen aan het onderhoud van de tuin en het terrein. De speeltuin is een voorziening op gemeentelijk niveau. Ze hebben ook speciale programma's zoals fietslessen voor allochtonen en verkeerslessen voor kinderen.

De LSV ontvangt activiteitsubsidie. De LSV pacht de grond van de gemeente, maar is zelf eigenaar van het gebouw en van de meeste speeltoestellen. De speeltoestellen zijn gedeeltelijk aangeschaft door middel van subsidiegeld. Wij faciliteren de LSV door het uitvoeren van het groot onderhoud aan en vervanging van de speeltoestellen. Deze hele situatie maakt dat er veel onduidelijkheid bestaat over wie precies de eigenaar van de speeltoestellen is.

Al in de startnotitie Jeugdbeleid van augustus 2003 wordt aangegeven dat er behoefte is aan het duidelijk vastleggen van taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van het groot onderhoud en de vervanging van speeltoestellen en het groenonderhoud op het terrein. Vanwege de omvang van het

onderwerp en de aparte status van het probleem zal dit worden afgehandeld in een apart advies dat in 2005 opgesteld zal worden binnen de afdeling Welzijn. In dit aparte advies zal aansluiting worden gezocht op het streven van de gemeente naar het afstoten van onroerend goed. Beheer en onderhoud zullen als gevolg van dit streven uiteindelijk aan de LSV overgedragen moeten worden.

De LSV voldoet aan de gemeentelijke criteria van het speelruimteplan maar wel kan geconstateerd worden dat de bestaande locatie klein is vergeleken met speeltuinverenigingen in andere gemeentes.

3.6 Kinderboerderijen en dierenweides

Kinderboerderijen (gemeenteniveau) en dierenweides (wijkniveau) zijn een bijzondere soort formele speelruimte. De gemeente werkte tot op heden met het groenstructuurplan Leidschendam. Hierin wordt onder meer geregeld dat particulieren gemeentegrond kunnen huren voor het houden van dieren. Voorwaarde is dat er vrij toegang is voor derden. Op deze manier wordt gegarandeerd dat de grond een structureel groene bestemming krijgt. Voor Voorburg bestond een dergelijk groenstructuurplan niet. Een geharmoniseerd groenbeleidsplan moet dit jaar worden opgesteld en uiterlijk in 2006 worden vastgesteld door de raad.

De taken van een kinderboerderij gaan verder dan de taken van een dierenweide. De educatieve functie is groot en wordt in het speelruimteplan benadrukt. Het educatieve beheer dient dan ook plaats te vinden door een medewerker van de gemeente (van de afdeling RWM) zoals dat nu al gebeurt. Ook voor wat betreft het reguliere onderhoud geldt dat de bestaande onderhoudsafspraken gehandhaafd blijven.

Op de kinderboerderijen en bij de dierenweides is een team vrijwilligers aan het werk. Hun hulp is onmisbaar. Jongeren kunnen actief benaderd worden zich aan te melden als vrijwilliger.

4. De wens waarmaken

4.1 Duurzaam en flexibel

De gewenste speelruimte is duurzaam. Ten eerste moet rekening worden gehouden met de milieuregelgeving. Ten tweede worden zoveel mogelijk slijtvaste bouwmaterialen gebruikt. Ten derde moet er voldoende financiële ruimte zijn voor onderhoud. Duurzaamheid leidt op de lange termijn tot betaalbaarheid. Vervanging is dan minder snel aan de orde.

Duurzaamheid wordt ook vergroot wanneer er sprake is van draagvlak bij de bewoners. Draagvlak kan gecreëerd worden door buurtbewoners te betrekken bij de inrichting of het aanvullend beheer van een speelplek. Hiertoe kenden we in het oud-Leidschendamse beleid de intentieverklaring. Met het tekenen van deze verklaring gaven de buurtbewoners aan zorg te willen dragen voor een formele speelplek. Ze letten dan op dat de speelplek niet vervuilt en melden het direct wanneer er iets kapot is. Waar mogelijk willen we de intentieverklaring blijven gebruiken. In de praktijk is gebleken dat het goed werkt, mits het initiatief hiertoe vanuit de bewoners komt.

Een andere manier om draagvlak te creëren is jongeren de keus te laten bij het bepalen van de locatie van en het soort Jongeren Ontmoetingsplaats (JOP). Ook het principe "voor wat hoort wat"

kan worden toegepast: eenvoudig onderhoud zoals schoonmaak door gebruikers in ruil voor extra faciliteiten.

De gewenste speelruimte is ook flexibel. Flexibel betekent dat speelruimte aangepast kan worden aan de bevolkingssamenstelling in een wijk en eventuele wijzigingen hierin. Idealiter zijn formele speelvoorzieningen verhuisbaar. Dit heeft echter ook financiële consequenties waarmee rekening moet worden gehouden. In de praktijk komt verplaatsing van speeltoestellen daarom niet voor, maar dat neemt niet weg dat het in de toekomst een optie kan zijn.

4.2 Graffiti en ander vandalisme

Jongeren gebruiken speelruimte om zich af te zetten tegen de samenleving en om iets te bewijzen tegenover andere jongeren. Dit kan leiden tot vandalisme. De duurzaamheid van speeltoestellen wordt door vandalisme op de proef gesteld. Op het moment is de helft van alle vervangings- en onderhoudswerkzaamheden noodzakelijk vanwege vandalisme van gemeente-eigendommen. Het verzekeren van alle speeltoestellen in de gemeente is niet te betalen, alleen speeltoestellen op het terrein van openbare scholen zijn verzekerd tegen schade door vandalisme. Graffiti valt helemaal buiten de dekking van verzekeringen. Voor de verwijdering van graffiti wordt een bedrijf ingehuurd. Hiervoor is een gemeentebreed budget. Hoewel het streven is om alle speelruimte zo netjes mogelijk te houden geldt voor graffiti op de JOP's dat alleen kwetsende en discriminerende teksten worden verwijderd. Voor jongeren is graffiti namelijk ook een manier om zich een plek eigen te maken. Het hoort erbij.

4.3 Duurzame speelvelden c.q. sportkooi

Een specifiek voorbeeld van duurzame speelruimte is een kunstgrasveld. Op velden waar intensief wordt gespeeld, kan gekozen worden voor een ondergrond van kunstgras. Een succesvoorbeeld hiervan is het speelveld in de Rietvink. Het veld is altijd bespeelbaar omdat het niet kaal wordt en het water er niet blijft staan. Elke dag zijn er kinderen en jongeren te vinden. Het voorstel is om geld vrij te maken voor nog twee van dergelijke voorzieningen. Uit de ingekomen verzoeken blijkt dat een trapveldje een voorziening is die door kinderen en jongeren het meest gewaardeerd wordt. Er is een aantal locaties dat, gezien de extreme speeldruk, in aanmerking zou komen, na overleg met kinderen en bewoners kan hierover een keus worden gemaakt.

Een ander specifiek voorbeeld van duurzame speelruimte is een sportkooi. In dichtbebouwde wijken waar zeer weinig ruimte is voor jeugdvoorzieningen kan hiervoor gekozen worden. Kinderen zijn genoodzaakt op straat te spelen, wat kan leiden tot gevaarlijke verkeerssituaties. Ook worden de kinderen weggestuurd door buurtbewoners die bezorgd zijn om hun geparkeerde auto.

4.4 Controlelijst informele bespeelbaarheid

In de bijlagen zijn verschillende lijsten opgenomen: lijsten met landelijke en gemeentelijke normen, toetsingslijsten voor opwaardering en aanleg van formele speelruimte. Hieraan willen we nog een lijst toevoegen: een controlelijst informele bespeelbaarheid.

Om duurzaamheid van speelruimte te waarborgen moet de gemeente aangeven welke informele en formele speelruimte essentieel is. Die openbare ruimte kan dan geen andere bestemming krijgen en dient voldoende ontwikkeld, beheerd en onderhouden te worden. Hierbij is een controlelijst informele bespeelbaarheid onontbeerlijk. In deze controlelijst worden hele praktische zaken genoemd waarmee de openbare ruimte beter bespeelbaar wordt. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld de grootte van tegels, de breedte van de stoep, de hoeveelheid groen. Bij een nieuwbouwproject kan de inrichting van speelruimte met behulp van de controlelijst nooit vergeten worden. Deze lijst dwingt aannemers en gemeentelijke afdelingen om speelinclusief te werken. Door de aanleg van speelruimte in eerste instantie in (bouw)plannen op te nemen, wordt duurzaamheid gegarandeerd. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de hoogte van de offerte en begrotingen. Op termijn levert het echter financieel voordeel door lagere kosten van extra aanleg en aanpassingen in de leefomgeving. Ook voor herbestratings- of groenrenovatieplannen geldt dat de informele bespeelbaarheid met behulp van de controlelijst verbeterd worden. Deze lijst wijst medewerkers op de mogelijkheden de openbare ruimte beter bespeelbaar te maken.

Voor het opstellen van een dergelijke controlelijst is meer tijd nodig. De afdeling Ruimte, Wonen en Milieu geeft aan dat dit over uiterlijk een jaar gerealiseerd kan zijn.

4.5 Richtlijn voor afhandeling verzoeken

Een verzoek vanuit de bewoners kan getoetst worden aan de in het speelruimteplan genoemde normen. Past het verzoek niet binnen het plan, voldoet het niet aan de criteria, dan volgt een afwijzing. Als het verzoek wel binnen het speelruimteplan past, kunnen de stroomschema's worden gevolgd, zoals die opgenomen zijn in bijlagen VI en VII. Uit het stroomschema blijkt of een aanvraag kan worden afgewezen of toegekend.

Er blijft wel ruimte voor uitzonderingen. Bijzondere initiatieven vanuit de bewoners kunnen, zelfs wanneer deze plannen niet passen binnen het speelruimteplan, op individuele basis uitgevoerd worden. Hiervoor is een apart dynamisch budget van € 50.000,00 per jaar gecreëerd. "Op is op" is wel het uitgangspunt.

Voor de afhandelingstermijn van aanvragen voor nieuwe speelruimte zijn de gemeentelijke kwaliteitseisen van toepassing. De toekenning van een aanvraag is echter niet hetzelfde als de uiteindelijke realisatie van dit plan. De uitvoeringstermijn van een verzoek is afhankelijk van factoren zoals levertijd van speeltoestellen en beschikbare mankracht en zal dus per plan verschillen.

5. Prioriteiten

Om te komen van de huidige speelruimtesituatie naar de gewenste situatie moet nog het nodige werk verricht en bekostigd worden. De middelen kunnen ons inziens het beste ingezet worden op de volgende prioriteiten. Prioriteit a moet als eerste worden opgepakt. De prioriteiten b t/m e staan in willekeurige volgorde.

- a. inhaalslag vervanging van toestellen en aanpassingen van ondergronden in verband met de eisen van het Attractiebesluit;
- b. buurten met weinig speelruimte, gekenmerkt door stapelbouw en dichte bebouwing;
- c. informele speelruimte, gekoppeld aan regulier onderhoud groen en bestrating;

- d. speelruimte voor 12+ jeugd /oplossing overlast situaties / plaatsing JOP's;
- e. realisatie van 2 kunstgrasvoorzieningen, precieze locaties nog nader te bepalen.

Bij punt c kan opgemerkt worden dat hiervoor binnen het speelruimteplan een apart budget wordt gecreëerd omdat hiermee in de budgetten voor het groenonderhoud en voor herbestratingswerkzaamheden geen rekening gehouden kan worden.

6. Financiële en planmatige uitvoering

In het speelruimteuitvoeringsplan wordt aangegeven in welke stappen en volgens welk tijdschema het speelruimteplan de komende jaren uitgewerkt kan worden. Hierbij wordt uitgegaan van een looptijd van 10 jaar. Over 5 jaar kan een eerste evaluatie plaats vinden om te zien hoe het speelruimteplan functioneert. Zonodig vindt bijsturing plaats. In het uitvoeringsplan staat ook weergegeven wat precies de financiële consequenties zijn van de uitvoering van het speelruimteplan.

7. Indicatoren succesvol speelruimtebeleid

Om een zinnige evaluatie mogelijk te maken en om achteraf vast te kunnen stellen of het beleid succesvol is, zijn de volgende meetpunten mogelijk.

- inhaalslag i.v.m. Attractiebesluit (peildatum 1 januari 2005) binnen 2 jaar;
- opwaardering en renovatie van bestaande speelruimte op ca. 10 locaties per jaar (vanaf 2007);
- welke prioriteiten zijn uitgevoerd en hoe vaak;
- hoeveel verzoeken van inwoners zijn afgehandeld en binnen welke afhandelings- en realisatietermijn;
- realisatie van nieuwe speelruimte op ca. 3 locaties per jaar (pas haalbaar in de laatste 5 jaar van de looptijd van het speelruimteplan).

8. Communicatie

Speelruimte is een onderwerp dat niemand onberoerd laat. Iedereen vindt er wel iets van, omdat het gaat om de inrichting van de spaarzame openbare ruimte. En aangezien die openbare ruimte van iedereen is, is het belangrijk draagvlak te krijgen voor het speelruimteplan. Het speelruimteplan beoordeelt per wijk de aanwezige speelruimte. Er zijn grote verschillen in de wijken, die we niet met één centrale aanpak kunnen afdoen. Maatwerk dus, gericht op draagvlak.

Voor onze communicatie over de speelruimte in de wijk maken we zo veel mogelijk gebruik van de bestaande structuren in de wijk. Dit betekent dat we de wijkplatforms en de wijkverenigingen proberen in te zetten als intermediaire kaders. Maar ook dat we zoveel mogelijk via de media in de wijk (zoals wijkkrantjes) communiceren.

De kinderen en andere bewoners zijn via inspraakrondes actief betrokken bij de invulling van het speelruimteplan. Het gaat hierbij om per wijk de speellocaties te bepalen. In een later stadium hebben zij nogmaals invloed als zij mee kunnen beslissen over de (her)inrichting van 'hun' speelplek.

9. Conclusie

Geef ze de ruimte! Leidschendam-Voorburg moet een levendige aantrekkelijke stad worden voor onze jeugd. Met het speelruimteplan wordt gegarandeerd dat er de komende tien jaar gewerkt wordt aan schone, veilige en uitdagende speelruimte. Daarbij moet het accent liggen op twee zaken:

- de ontwikkeling van nieuwe en verbetering van de bestaande informele speelruimte;
- het verminderen van de hoeveelheid formele speelruimte, zodat de resterende formele speelruimte kwalitatief op een hoger niveau kan worden gebracht.

Kinderen laten zich niet beperken tot het spelen op een formele speelplaats. Ze spelen overal en daarom is het belangrijk de informele speelruimte niet te vergeten. De hoeveelheid wipkippen zegt niets over de bespeelbaarheid van een wijk. Als er geen glijbaan is, wil dat niet zeggen dat je er niet kunt spelen. Dit is een van de belangrijkste boodschappen die we willen meegeven in het speelruimteplan.

De invloed van de gemeente ligt voornamelijk bij de inrichting van de formele speelruimte. Schoon, veilig en uitdagend zijn de sleutelwoorden. Door met de inrichting van de openbare ruimte rekening te houden met kinderen, jongeren en hun ouders levert de gemeente een bijdrage aan een leefbare samenleving. Uitgangspunt blijft wel dat iedereen zijn bijdrage levert aan een leefbare samenleving: de gemeente vraagt aan zijn inwoners tolerantie, inlevingsvermogen en verantwoordelijkheidsgevoel.

In het uitvoeringsplan wordt toegelicht welke tijdsplanning er nodig is en welke financiële consequenties hieraan verbonden zijn. Uiteindelijk wordt met de uitvoering van het speelruimteplan een goede bespeelbaarheid in onze gemeente voor de komende tien jaar gewaarborgd. In het beleidsplan wordt wel al benadrukt dat de volgende twee zaken bij de uitvoering noodzakelijk zijn:

- samenwerking met scholen en sportvereniging, waarbij gestreefd wordt naar het openbaar toegankelijk zijn van schoolpleinen en sportvelden;
- de wijkgerichte aanpak van de overlast door hondenpoep.

Het mag duidelijk zijn dat burgerparticipatie een duidelijke aanleiding is geweest voor en een belangrijke rol speelt bij de uitvoering van het speelruimteplan. Geregeld komen er verzoeken binnen. Door toepassing van het speelruimteplan kan sneller ingespeeld worden op een idee vanuit de bewoners. Wanneer het verzoek niet past binnen de opzet van het speelruimteplan kan in ieder geval binnen de vastgestelde gemeentelijke afhandelingstermijn duidelijk worden gemaakt waarom het niet kan worden uitgevoerd. Hierop kan in het geval van bijzondere initiatieven een uitzondering worden gemaakt.

Met het speelruimteplan willen we wijkgericht werken. Bij opwaardering van bestaande en aanleg van nieuwe speelruimte worden de buurtbewoners geraadpleegd over wat ze willen.

Speelvoorzieningen sluiten aan op de leeftijdsopbouw in een wijk. Via de wijkplatforms wordt het speelruimteplan onder de aandacht gebracht.

Tenslotte wordt met dit speelruimteplan het beleid van de voormalige woonkernen Leidschendam en Voorburg geharmoniseerd. De oude speelruimteplannen komen hiermee te vervallen.